

Fattigdommens skam eller: Julestrejke **Kronik af Kofoeds Skoles forstander, Jens Aage Bjørkøe.**

Bragt i Kristeligt Dagblad, tirsdag d. 15. december 2009

Jeg har netop været nogle dage i Bruxelles. Der var bestyrelsesmøde i Eurodiaconia, den europæiske organisation for socialt arbejde på kristent grundlag. Et vigtigt emne var strategien for bekæmpelse af fattigdom og social eksklusion.

Byen præsenterer sig smukt på denne tid med en dejlig julestemning. Gader og torve er fyldt med glade mennesker, og forførende dufte strømmer ud fra de mange boder med forfriskninger. På snart sagt hvert et gadehjørne høres der inciterende, levende musik, og gadekomikere bidrager til den løftede stemning.

Men midt i menneskemylderet sidder der på visse gadestrækninger tiggere i stort tal. Nogle steder var der én for hver 30 meter, og ved kirkedørene var der altid et par stykker med fremstrakt hånd og sænket blik.

Det var især yngre mænd og unge mødre med deres babyer i armene eller et par småbørn omkring sig. Kvinderne med babyerne var som regel sigøjnere, mens mændene så ud til at være lokale. De bar som regel ikke præg af svært misbrug eller psykisk sygdom.

Det er svært ikke at blive påvirket følelsesmæssigt og også grebet af en form for uvirkelighedsfølelse. Men stort set alle gik forbi uden at reagere. Det sænkede blik var den eneste synlige reaktion. Altså signalet om tiggerens ikke-eksistens. Måske er det skammen - den gensidige, som er i spil?

Helt så grelt er billedet ikke i Danmark - hvad antallet angår. Men ikke mindst i København er tiggerne blevet en velkendt og fast del af gadebilledet. Fattigdommens spøgelse er på færde i Europa - også i de forkromede velfærdssamfund. Fattigdommens skam er blevet fælles gods. Skammen over at den findes. Skammen over at vi gør så lidt og ikke engang magter at se. Og de fattiges skam, som uden tvivl rammer indefra - som en psykologisk og eksistentiel faktor af stærkt destruktiv karakter.

Selve det at tigge er en yderst belastende handling. Man udstiller sig selv og demonstrerer den dybeste elendighed og håbløshed. Man tigger, en handling uden ære og skam, og det er formentlig lige så personligt ødelæggende som prostitution. Er samfundet ved at falde fra hinanden og er især velfærdssamfundet en saga blot? Statistikkerne viser jo, at uligheden øges. Det sker samtidig med, at der er gennemført følelige stramninger i de offentlige ydelser for mange kontanthjælpsmodtagere. Og senest er verdenskrisen yderligere kommet over os.

Har vi fået fattigdommen tilbage? Det diskuteres heftigt. Ikke mindst nu, hvor vi er på tærskelen til det europæiske fattigdomsår i 2010. "*Der må være en (fattigdoms)grænse*", som et motto lyder. Drejer det sig om absolut eller relativ fattigdom - eller er noget helt tredje på færde?

Jeg vil tage udgangspunkt i konkrete erfaringer med Kofoeds Skoles elever. De udgør ca. 4.000 forskellige personnumre i løbet af et år. De fleste af skolens elever har dårlige økonomiske kår. Det er svært at få pengene til at slå til, og nogle gange er det helt fortvivlet. Det hører vi dagligt troværdige beretninger om.

Da folketinget for få år siden indførte stramninger i kontanthjælpen, f.eks. med kontanthjælpsloftet og 300-timers reglen, var der stor frygt for konsekvenserne. Formålet var det gode at få flest muligt motiveret til at søge job. Men bekymringen gik på, om indgrebene nu også havde den ønskede virkning.

Var konsekvensen ikke snarere, at man bragte mennesker i en allerede sårbar situation ud i en helt uantagelig materiel mangelsituation, altså fattigdom? Vi undersøgte sagen blandt eleverne og fandt et tvetydigt billede. Mange havde allerede en fortvivlet og uoverskuelig økonomisk situation. Deres økonomiske kaos var imidlertid så overvældende, at nogle få hundrede kroners forskel hverken ville gøre fra eller til. Konklusionen er, at for de dårligste stillede, de svageste, er økonomiske sanktioner ikke midlet, der gør en positiv forskel. Hverken for motivation eller opnåelse af selvforsørgelse. Typisk er det til det værre. Det er helt andre ting, der skal til. Midlet, der skaber ændring, er ikke af materiel og økonomisk natur.

Vejen til det gode - eller bare lidt bedre - liv er knyttet til begrebet "empowerment", styrkelse af de personlige og eksistentielle kompetencer. Det er der, man skal begynde, både med den ekstreme fattigdom hos tiggerne, de hjemløse og alle de andre socialt ekskluderede, som vi ikke rigtigt vil se - endsige se i øjnene. "*Se mennesket*" - det er hemmeligheden i socialt arbejde. Vejen starter fra hjertet. "*Den vej, der ikke starter fra hjertet, ender blindt,*" hedder en gammel talemåde.

I Danmark er det ikke nødvendigt at tigge, der findes andre veje, som er let tilgængelige, f.eks. hos de private hjælpeorganisationer. Det kan være nødvendigt at begynde med at dække de basale behov, de tre S'er: Suppe, Sæbe og Seng. Men i et samfund som det danske er det for fattig en hjælp at nøjes med dette. Kofoeds Skole blev oprettet som en protest mod den ydmygende almissehjælp. Det er livsflammen, lyset i øjnene, det drejer sig om.

Men hvad er det, der svigter i velfærdssystemet? Det er egentlig ikke lovgivningen, urimelige nye bestemmelser og den type dårligdomme og overgreb, der er det største problem. I forhold til velfærdssystemet ligger hovedproblemet et helt andet sted. Problemet ligger i udførelsen. Det viser sig gang på gang som en helt basal mangel på kvalitet i indsatsen fra det offentlige sociale hjælpeapparat. Det er, som om der i

mange systemer i en kritisk grad savnes evne til at skabe et ordentligt velfærdsapparat for de svageste. Et system og en indsats, som sætter dem og deres behov i centrum.

Bare det at opnå kontakt med "systemet" er selv for professionelle samarbejdspartnere som skolens medarbejdere ikke sjældent en nærmest umulig opgave, et absurd teater, som man ikke tror muligt.

Råbet lyder: "Hallo, er der nogen hjemme?" "Hvad hedder min nye sagsbehandler?" "Hvornår kan jeg få en tid?"

Og hvordan opleves det mon af mennesker, som er i krise - med få ressourcer? Mennesker, som på grund af problemer i deres liv har brug for en god og omsorgsfuld hjælp? Det er alt for ofte ikke medmenneskelighed, omsorg og varme, der har taget bolig i det offentlige velfærdssystem. Og sådan har det været i årtier. Det er, som det er blevet skæbne. Og de nye fattige - materielt eller psykosocialt betinget - er blandt ofrene.

Det første er, at vi ser hinanden. Det er den vigtigste form for anerkendelse og fællesskab - eksistens om man vil - vi kan give hinanden. Og så selvfølgelig også en ordentlig og kvalificeret materiel hjælp.

Julen står for døren. De fattiges jul er det frem for noget - i følge evangeliet. Jeg har fået fortalt om en kirke, hvor en tigger sad ved kirkens dør før gudstjenesten. Han var snavset og laset klædt. Fattigdomslugten var umiskendelig - et bad var hårdt tiltrængt. Kirkegængerne fyldte langsomt kirken. Tiggeren blev passeret i en let bue og med nedslagne blikke. Enkelte smed en skilling i kruset. Da klokkeringningen var afsluttet, kom tiggeren ind i kirken og satte sig på en af de nederste bænke. Lidt inde i gudstjenesten rejste tiggeren sig, lagde de ildelugtende laser fra sig og gik op foran alteret. Det var sognepræsten, som begyndte at læse juleevangeliet.

Hvordan med situationen lige her og nu? Kunne man forestille sig en københavnsk kirke med tiggere ved døren, som aflyser enhver form for gudstjeneste, indtil der er gjort noget, som indeholder et håb? Julestrejke - lige her ved kirkedøren? Jeg tænker ikke på en almisse - lille eller stor. Men en ægte solidaritetshandling, som gør en forskel ud over øjeblikket.

"Den, der redder en levende sjæl, redder en hel verden." (Talmud).